

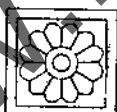
به نام خداوند جان آفرین

نجوم در آثار ناصر خسرو

زهرا حصاری

انتشارات لوتوس

سرسنانه	حصاریانی، زهرا، ۱۳۴۵-
عنوان و نام پدیدآور	نجوم در آثار ناصر خسرو / مؤلف: زهرا حصاریانی.
مشخصات نشر	تهران: لوتوس، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	۱۰۴ ص.
شابک	978-600-6125-03-9
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	ناصر خسرو، ۳۹۴-۴۸۱ ق. -- معلومات -- نجوم.
موضوع	ناصر خسرو، ۳۹۴-۴۸۱ ق. -- نقد و تفسیر.
موضوع	شعر فارسی -- قرن ۵ ق.
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰ ع ۳/PIR۲۷۷۷
رده‌بندی دیویی	۸۵۲۲/۱
شماره کتابشناسی ملی	۵۴۹۲۲۳۲

انتشارات لوتوس

۰۹۱۲۲۴۶۴۳۰۳

نجوم در آثار ناصر خسرو

مؤلف: زهرا حصاریانی

واژه‌نگار و صفحه‌آرا: زرنگاران مهرخاکی □ طراح جلد: امیریارشار عبدالله‌زاده

لیتوگرافی: هنرگستر □ چاپخانه: مرادی □ صحافی: مرادی

چاپ اول: ۱۳۹۰ □ شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه □ قیمت: ۲۴۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۲۵-۰۳-۹ ISBN : 978-600-6125-03-9

فهرست

۵	..... مقدمه
۷	..... اصطلاحات
۹	..... سخنی کوتاه در مورد ناصر خسرو
۱۲	..... نجوم در اسلام
۱۹	..... عقاید اسماعیلیه در رابطه با چگونگی پیدایش افلاک
۲۶	..... اعتقاد کلی ناصر خسرو نسبت به تأثیر افلاک
۳۶	..... هفت مدبّر
۴۸	..... سعد و نحس
۵۱	..... ستارگان و اصطلاحات نجومی در آثار ناصر خسرو
۵۱	..... زحل (کیوان)
۵۴	..... مشتری (برجیس)
۵۶	..... مریخ (بهرام)
۵۸	..... خورشید
۶۲	..... زهره (ناهید)
۶۵	..... عطارد (تیر)
۶۶	..... ماه
۷۰	..... عیوق
۷۱	..... پروین (ثریا)
۷۴	..... شعری
۷۵	..... سها

۷۶	بنات النعش.....
۷۷	سماک .....
۷۸	جوزا .....
۸۰	سرطان .....
۸۱	قران .....
۸۲	رأس .....
۸۲	کسوف .....
۸۳	اوج و حضیض .....
۹۱	کتاب نما .....
۹۵	فهرست صور فلکی .....

مقدمه

ای هفت مدبر که براین پرده سرائید
تا چند چو رفتید دگر باره بر آئید
سوی حکما قدر شما سخت بزرگ است
زیرا که به حکمت سبب بودش مائید
در فرهنگ و ادب فارسی ناصر خسرو به عنوان شاعری خردگرا
شناخته شده که در آثار خود تا حد زیادی از علم نجوم بهره گرفته
است. در زمینه زندگی و آثار این شاعر خردمند تحقیقات و
مطالعات زیادی نیز صورت گرفته است ولی در خصوص اطلاعات
نجومی او اثر خاص و قابل توجهی وجود ندارد و تنها نگاهی گذار
به اعتقادات نجومی او شده است؛ به همین دلیل در این کتاب سعی
شده است تا میزان تأثیرپذیری زمینیان از ستارگان، از دیدگاه این
دانشمند فرزانه بیان شود. و اینکه آیا این تأثیر از عقاید مذهبی و
همچنین خردگرایی ناصر خسرو نشأت گرفته است؟ و اگر نشأت
گرفته تا چه حد بوده است؟

در نگاه ناصر خسرو آن طینتی که از همه پاکتر است تمام تأثیرات را می‌پذیرد و تبدیل به احسن می‌شود و آن طینتی که در مرحله پایین‌تر قرار گرفته، کمتر تأثیرات هفت مدبّر را می‌پذیرد و جنس پست‌تری خواهد داشت، و دلیل این امر را متفاوت‌الاقمار بودن ستارگان می‌داند.

همان‌طور که از بیت بالا برمی‌آید ناصر خسرو برای افلاک ارزش زیادی قائل است و معتقد است سبب علّت موجودیت ما در این دنیا همان هفت مدبّر می‌باشند.

در جایی دیگر عناصر چهارگانه را به عنوان مادر و افلاک را به عنوان پدر یاد می‌کند.

بچه خاکی و نبیره فلک مادر زیرین و پدرت از برین^۱
و یا:

نگری کاین چهار زن هموار همی از هفت شوی چون زاید^۲

۱. همان، ق ۲۱۸، ب ۵.

۲. همان، ق ۱۰۵، ب ۶.